

Nr 24

Utlåtande i anledning av väckta motioner om domänverkets medverkan vid exploatering av mark för fritidsändamål, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I:610 av herr *Bengtson m. fl.* samt II:750 av herr *Hedlund m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om åtgärder för en aktiv medverkan från domänverket för en positiv utveckling av fritidsboendet, dels om förslag till bestämmelser om statliga kreditgarantier till förfogande för köp av fritidsfastighet, i enlighet med vad i motionerna anförts.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionen II:750.

Över motionerna har utskottet inhämtat yttranden av domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsnämnd, Riksförbundet Landsbygdens folk och 1962 års fritidsutredning.

Domänstyrelsen har begränsat sitt yttrande till den del av motionerna, som berör förslag till åtgärder från domänverkets sida för att underlätta allmänhetens fritidsbebyggelse. Styrelsen anser förslagen opåkallade och anför närmare följande.

Domänstyrelsen har i cirkulärskrivelse till samtliga överjägmästare och jägmästare den 14 juni 1963 utfärdat riktlinjer för upplåtelse av fritidsbostäder. Styrelsen har därvid framhållit angelägenheten av att bostäder vid nedlagda arrendelägenheter samt friställda hyreslägenheter upplåts som fritidsbostäder i den mån de icke erfordras för den egna arbetskraften eller kan uthyras som bostäder till utomstående eller verkets pensionärer. Av en inom domänverket år 1962 utförd inventering angående bl. a. dispositionen av verkets äldre byggnader framgick att något över 700 fritidsbostäder då fanns upplåtna. Till följd av den pågående rationaliseringen av skogsarbetet kommer behovet av skogsjordbruk och arbetarbostäder att minska. Med hänsyn till att de härigenom friställda bostäderna i flertalet fall är enligt belägna och ofta av omodern standard bedömer styrelsen möjligheterna att kunna upplåta dessa för bostadsändamål som små. Antalet för fritidsändamål disponibla byggnader inom domänverket kommer därför med all sannolikhet att öka under den närmaste tiden.

Domänstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla att vid upplåtelse av domänverkets fritidsbostäder hyrorna fastställs med hänsyn till bostädernas skick och belägenhet. Utannonsering och infordrande av anbud på hyra vid upplåtelse av dylika bostäder har styrelsen icke ansett sig böra rekommendera.

mendera framför allt för att söka förhindra en sådan i förhållande till byggnadernas värde oskäligen uppstrissning av hyresnivån att vissa grupper i samhället av ekonomiska skäl skulle utestängas från möjligheterna att hyra fritidsbostäder.

På mark under domänstyrelsens förvaltning har vidare iordningställts ett antal sportstugeområden inom vilka tomter för fritidsbebyggelse aningen upplåts eller försäljs till allmänheten. Ytterligare ett antal sådana områden är f. n. under planläggning.

Styrelsen vill vidare erinra om att det inom domänverket under senare år vidtagits en rad olika åtgärder för att underlätta allmänhetens möjligheter att utnyttja kronoparkerna för fritidsändamål. Dessa åtgärder, som närmast avser att främja det rörliga friluftslivet, består framför allt i anordnande av bad-, camping- och rastplatser samt iordningställande av strövstigar och sportfiskevatten.

Domänstyrelsen erinrar vidare om att de fritidsfrågor som berörs i motionerna torde komma att upptas till övervägande i större sammanhang, sedan 1962 års fritidsutredning redovisat resultatet av sin utredning.

Erinran om 1962 års fritidsutrednings arbete görs även av *lantbruksstyrelsen*, som emellertid uttalar, att den anser det angeläget att de av motionärerna berörda spörsmålen tas till prövning och att det är lämpligt att lösningen utformas med beaktande av den medverkan, som lantbruksnämnderna med sina erfarenheter och resurser kan lämna. Härom anför styrelsen.

Enligt styrelsens erfarenheter har strukturrationaliseringen och dispositionen av mark för fritidsändamål många beröringspunkter, och det är därför anledning att söka samordning både i planläggning och i genomförande av projekt och åtgärder. I den omvandlingsprocess som försiggår är det både naturligt och lämpligt att den bebyggelse, som friställs från jordbruket och även i övrigt i glesbygderna, utnyttjas för fritidsändamål. Lantbruksnämnderna verkar också inom den begränsade ram, som nu gällande bestämmelser anger för en sådan lösning. Då nämnderna exempelvis för sin rationaliseringsverksamhet förvärvar jord- och skogsbruksfastigheter och å dessa finns byggnader som lämpligen bör ianspråkta för fritidsändamål, så säljs byggnaderna för detta ändamål. Sådana försäljningar är i hög grad ägnade att underlätta storleksrationaliseringen inom jordbruket, bl. a. genom att vissa övervärden kan avlastas från den mark som säljs som tillskottsmark. Vidare inträffar det naturligtvis att fastigheter, som lantbruksnämnden förvärvar för att använda huvuddelen för rationaliseringsändamål, även innehåller område, som bör avskiljas för fritidsändamål. Nämnden kan då vidta åtgärder för att på lämpligt sätt disponera sådana områden.

Lantbruksstyrelsen får erinra om att styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 november 1957 anfört att det i vissa fall kan uppstå praktiska svårigheter vid försäljning av bostadshus vid genomförande av yttre rationalisering, genom att köparen kan ha svårigheter att anskaffa erforderligt kapital. Lantbruksstyrelsen ifrågasatte därför i nämnda skrivelse, huruvida nämnderna kan anses ha befogenhet att vid försäljningen av dylik fastighet medge att köpeskillningens erläggande utsträcks under en längre tid eller på det sätt som gäller angående försäljning i vissa fall av kronoegendomar m. m. Styrelsens framställning föranledde då inte någon åtgärd, vilket torde

få ses mot bakgrunden av att frekvensen av sådana fall då ännu var rätt liten. Antalet aktuella fall ökar nu emellertid snabbt.

Statens naturvårdsnämnd, som avstyrker bifall till motionerna, anför härvid inledningsvis, att den pågående samhällsutvecklingen i landet medför ständigt växande behov av såväl fritidsbostäder som utrymme för friluftsliv i andra former samt att nämnden i likhet med motionärerna finner angeläget, att man från det allmännas sida bedriver en målmedveten och rationell fritidspolitik i syfte att tillgodose dessa behov och lösa därvid uppkommande problem. Nämnden anser emellertid, att den i motionerna berörda frågan om markupplåtelse för fritidsbebyggelse bör bedömas i ett större sammanhang.

Enligt uppgifter från 1962 års fritidsutredning har på senare år tillkommit omkring 15 000 fritidsstugor årligen och efterfrågan på dylika byggnader anses vara betydligt större än vad denna siffra utvisar. Fritidsbebyggelsen utbreder sig främst inom de områden som är mest attraktiva ur rekreationssynpunkt såsom stränder och skärgårdar. På grund härav är det i hög grad angeläget få till stånd en avvägning mellan å ena sidan kravet på mark för fritidsbebyggelse och å andra sidan behovet av tillräckligt stora områden för friluftsliv i friare former, exempelvis för bad och såsom strövområden. Vissa områden måste också skyddas med hänsyn till deras värde ur vetenskapliga naturvårdssynpunkter. Stora problem möter vidare när det gäller att på lämpligt sätt infoga fritidsbebyggelse i landskapsmiljöer av skilda slag. I detta sammanhang måste även särskilt övervägas behovet och utformningen av de vägar, parkeringsplatser samt vatten- och avloppsanläggningar m. m., som erfordras vid sådan bebyggelse.

Av det anförda torde framgå, uttalar naturvårdsnämnden vidare, att den pågående utvecklingen i fråga om fritidsbebyggelsen nödvändiggör en långsiktig och grundlig planering. Det gäller härvid att söka ernå god lokalisering och utformning av fritidsbebyggelsen, så att denna tillgodoser såväl den byggandes önskemål som olika allmänna intressen, icke minst natur- och landskapsvården. Såsom bekant har fritidsutredningen i uppdrag att bl. a. ange riktlinjer för en planering av nu ifrågavarande slag.

Beträffande mark, som står under domänverkets förvaltning, har man en garanti för att exploatering icke sker utan att ha föregåtts av en betryggande planering. Då någon anledning till erinran mot domänverkets markpolitik i berörda avseenden enligt naturvårdsnämndens mening icke föreligger, finner nämnden att några särskilda direktiv om upplåtelse av mark och byggnader för fritidsändamål ej nu bör meddelas.

Vad angår frågan om statliga kreditgarantier vid inköp av fritidsfastigheter hänvisar naturvårdsnämnden till att fritidsutredningen enligt vad nämnden erfarit avser att behandla denna fråga i ett kommande betänkande, varför en närmare prövning av densamma från statsmakternas sida bör ske först sedan detta betänkande föreligger.

1962 års fritidsutredning anser i likhet med statens naturvårdsnämnd,

att dispositionen av mark för fritidsändamål bör föregås av en översiktlig planering. Den mark som därvid befunnits lämplig för fritidsbebyggelse bör enligt utredningens mening ställas till förfogande av varje ägarekategori. Utredningen tillägger, att vad domänverket beträffar är detta alltid oförhindrat att i sin tur köpa ny mark.

Beträffande frågan om statliga kreditgarantier anmäler utredningen, att detta spörsmål kommer att behandlas i utredningens delbetänkande rörande fritidsbebyggelsen, vilket utredningen planerar att framlägga i slutet av 1964.

På grund av det anförda synes enligt utredningen några särskilda åtgärder från riksdagens sida med anledning av motionerna icke vara påkallade.

Riksförbundet Landsbygdens folk uttalar för sin del beträffande de i motionerna framförda synpunkterna rörande fritidsbebyggelse, att dessa ligger i linje med vad riksförbundet vid skilda tillfällen anført i hithörande frågor, och att riksförbundet finner åtgärder i motionernas syfte kunna vara lämpliga för att kanalisera fritidsboendet på ett ur landsbygds- och markägaresynpunkt tillfredsställande sätt. Härom anför riksförbundet närmare.

RLF har bl. a. i sitt vid riksförbundsstämman i Malmö 1963 antagna handlingsprogram framhållit att mark, som redan är i samhällets ägo, i första hand bör utnyttjas vid tillskapande av fritidsområden och att domänverket torde förfoga över åtskilliga för ändamålet lämpliga marker. En ökad medverkan från domänverkets sida i detta hänseende synes därför kunna vara ett lämpligt sätt att tillmötesgå tätortsbefolkningens ökade krav på fritidsområden och fritidsbostäder. I detta sammanhang torde även böra erinras om att riksförbundet vid skilda tillfällen framhållit önskvärdheten av att redan befintlig bebyggelse på landsbygden, såsom ödegårdar och annan i samband med jordbrukets rationalisering friställd bebyggelse, kommer till användning som fritidsbostäder. Vissa av RLF:s länsförbund har också tagit lokala initiativ till en inventering av förekomsten av ödegårdar och andra friställda bostäder.

Motionsförslagen om att statliga kreditgarantier skulle ställas till förfogande för köp av fritidsfastighet kan enligt riksförbundets uppfattning vara ett lämpligt sätt att underlätta anskaffandet av fritidsbostäder, bl. a. av den anledningen att dessa fritidsbostäder med nuvarande kommunikationsmöjligheter i många fall kan komma att bebos under en avsevärd del av året.

Utskottet

I motionerna I:610 och II:750 har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla dels om åtgärder för en aktiv medverkan från domänverket för en positiv utveckling av fritidsboendet, dels om förslag till bestämmelser om statliga kreditgarantier till förfogande för köp av fritidsfastighet. Motionärerna framhåller härvid, att en sund och rationell lösning av fritidsfrågan framstår som synnerligen angelägen framför allt ur tätortsbefolkningens synpunkt, bland annat med hänsyn till fritidens snabba ökning för allt större grupper av arbetstagare. Motionärerna understryker även det allmännas intresse ur olika synpunkter av en rationell och målmedveten fritidspolitik och finner det naturligt med ett aktivt statligt stöd på detta område.

I likhet med motionärerna anser utskottet att frågan om fritidsboendets framtida utveckling är en samhällsangelägenhet av stor vikt. Utskottet vill erinra om att utskottet i annat sammanhang denna dag upptagit vissa närgränsande fritidsfrågor till behandling ((JoU 23). På enahanda skäl som därvid anförts finner utskottet föreliggande motionsyrkanden icke erfordra någon riksdagens särskilda åtgärd. Utskottet hemställer således,

att riksdagen må lämna motionerna I:610 och II:750 utan åtgärd.

Stockholm den 10 november 1964

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Hjalmar Nilsson*, Lage Svedberg, Nils Hansson, Carl Eskilsson, Hedström, Magnusson, Gunnar Pettersson, Isacson, Manne Olsson och Harald Pettersson;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Sköld, Lindström*, Antby, Arweson, Nilsson i Lönsboda, Franzén, Trana, Stiernstedt* och Hedin.

* Ej närvarande vid justeringen.